

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МУЗИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
імені П. І. ЧАЙКОВСЬКОГО

ПАВЕЛКО Катерина Олексіївна

УДК 008:394(438):78.071.1(470+571)Глінка

КУЛЬТУРА ПОВСЯКДЕННОСТІ ТА ХУДОЖНЄ ЖИТТЯ ПОЛЬЩІ
У ТВОРЧІЙ БІОГРАФІЇ М. І. ГЛІНКИ

Спеціальність 26.00.01 – Теорія та історія культури (культурологія)

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата культурології

Київ – 2020

Дисертацією є кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Роботу виконано на кафедрі теорії та історії культури Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського Міністерства культури, молоді та спорту України (Київ).

Науковий керівник: доктор мистецтвознавства, професор
ТИШКО Сергій Віталійович,
Національна музична академія України
імені П. І. Чайковського
Міністерства культури, молоді та спорту України,
професор кафедри теорії та історії культури
(м. Київ)

Офіційні опоненти: доктор культурології, професор,
заслужений діяч мистецтв України
ВОЛКОВ Сергій Михайлович,
Київська середня спеціалізована музична
школа-інтернат імені М. В. Лисенка
Міністерства культури, молоді та спорту України,
директор (м. Київ)

кандидат культурології, доцент
МАЗУРКЕВИЧ Ольга Павлівна,
Вінницький інститут Університету «Україна»
Міністерства освіти і науки України,
доцент кафедри соціальних технологій
(м. Вінниця)

Захист відбудеться «28» квітня 2020 року о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.005.02 по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук в Національній музичній академії України імені П. І. Чайковського за адресою: 01001, м. Київ, вул. Архітектора Городецького, 1–3/11, 4-й поверх, фойє Малого залу.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського за адресою: 01001, м. Київ, вул. Архітектора Городецького, 1–3/11.

Автореферат розіслано «__» березня 2020 року

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат мистецтвознавства

Н. О. Швець

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Культура повсякденності – одна з найбільш значущих і досліджуваних проблем у сучасних гуманітарних розвідках. Усе частіше в центрі уваги опиняється буденне життя людини, дійсність, що її оточує, умови побуту. Активне наукове дослідження повсякденності цілком виправдане. Адже до якої сфери діяльності людини ми б не звернулися, вплив повсякденного світу буде очевидним, а часом навіть вирішальним.

Унаслідок посиленої уваги до щоденного, прозаїчного боку життя людини спостерігається певне зміщення акцентів у галузі біографічних досліджень. У музичній культурології простежується тенденція до вивчення буденної сфери життя митців. Перспективними та результативними є біографічні дослідження, де складний творчий процес розглядається в нерозривному зв'язку з повсякденним контекстом їхнього життя.

Біографія видатного композитора М. Глінки – яскравий і наочний приклад тісного взаємозв'язку повсякденного життя та творчості. Емоційність, вразливість, підвищена чутливість до явищ навколишньої дійсності й умов побуту – риси, що характеризують творчу особистість цього композитора. Сторінки мемуарів та листів митця сповнені описами різних побутових ситуацій, що супроводжували його життя. Подробиці, які, на перший погляд, здаються несуттєвими, пронизують текст «Записок» М. Глінки, переплітаються з історіями створення композицій і нерідко стають їхньою частиною.

Для творчої натури М. Глінки, котрий постійно жадав нових емоцій і вражень, мандрівки та зміна середовища були потребою. З огляду на той факт, що значну частину свого життя композитор провів у подорожах, при встановленні значення повсякденності у творчій біографії композитора резонним є виявлення локальних особливостей культур тих країн, у яких він побував. Адже знання повсякденності епохи М. Глінки, а також детальне вивчення різних аспектів життя композитора дають змогу осягнути його спадщину в широкому історичному і культурному контекстах, виявити ідеї його творів, які не лежать на поверхні, представити складний творчий процес з урахуванням як очевидних, так і прихованих впливів і стимулів.

Дисертаційна робота присвячена поїздкам М. Глінки в Польщу. Композитор протягом життя дев'ять разів відвідав польські землі і, за нашими підрахунками, загалом прожив там три роки й один місяць, що значно перевищує час його перебування в таких країнах, як Німеччина або Іспанія, і, відповідно, становить значну частину життя митця!

Однак, незважаючи на тісний зв'язок творчої біографії М. Глінки з Польщею, поїздки композитора до Варшави майже не досліджені. На сьогодні немає роботи, в якій повною мірою висвітлювалися б польські подорожі композитора. Основним джерелом інформації про життя М. Глінки у Варшаві, як і раніше, лишаються його «Записки». Утім, в автобіографії композитор доволі стисло описував період перебування в Польщі. Відомості,

доступні з мемуарів і листів композитора, дуже фрагментарні й лаконічні та не дають повного уявлення ані про візити М. Глінки до Варшави, ані про значення польських подорожей у його житті й творчості загалом. Важливо відзначити: повсякденність істотно впливала на творчий процес композитора під час його перебування в Польщі. У різні періоди життя митець поривався до Варшави. Саме там, як зауважував сам композитор, він міг спокійно віддаватися творчій діяльності. І чим уважніше ми вчитуємось у мемуари, тим очевиднішою стає неабияка значущість, здавалося б, дрібних, буденних явищ варшавської дійсності для натхнення М. Глінки.

Зауважимо, що складнощі, які неминуче виникають у процесі дослідження різноманітних проявів повсякденності, стають причиною пошуку конкретних і детально розроблених інструментів для вивчення цієї сфери життя людини. У дисертації, з метою розв'язання зазначеної проблеми, залучено та пристосовано до завдань музичної культурології історіографічний метод мікроаналізу, який у поєднанні з принципом культурологічного коментаря дає змогу всебічно та доказово реконструювати окремі періоди творчої біографії митця, визначити вплив повсякденності на його життя і діяльність. Обрана методологія може бути корисною та ефективною у подальших дослідженнях такого роду.

Усе зазначене вище обумовлює **актуальність** дослідження.

Зв'язок із науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано на кафедрі теорії та історії культури Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри. Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського (протокол засідання № 6 від 30 січня 2015 року), остаточно сформульовано і перезатверджено 26 вересня 2019 року (протокол засідання № 2), вона відповідає темі № 28 «Дослідження творчих біографій українських та зарубіжних музикантів в контексті вітчизняної та світової культури» перспективного тематичного плану науково-дослідної діяльності Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського (2015–2020 рр.).

Об'єктом дослідження є польська культура як невіддільна складова творчої біографії М. Глінки.

Предмет дослідження – поїздки М. Глінки до Варшави на межі 40–50-х рр. XIX ст., вплив повсякденного та художнього життя міста на творчу біографію композитора.

Мета дослідження – на основі залучення сучасних наукових методів, а також широкого кола не відомих раніше біографам М. Глінки джерел і матеріалів максимально повно реконструювати та всебічно висвітлити польський період творчої біографії композитора, розкрити місце та значення польської культури в його житті та творчій діяльності.

Виходячи з мети дослідження, в дисертації ставилися такі **завдання**:

1) представити актуальні для цієї роботи аспекти теорії повсякденності та повсякденної культури, розкрити потенціал застосування методів мікроісторичного аналізу і культурологічного коментаря в контексті дисертаційного дослідження, окреслити перспективи використання зазначеної методології в галузі музичної культурології;

2) розглянути польське походження роду М. Глінки, визначити коло польських знайомств, які він зав'язав ще до періоду свого тривалого перебування у Варшаві, розкрити вплив польської культури на музичну спадщину композитора;

3) представити хронологію поїздок М. Глінки до Польщі у контексті його творчої біографії, з'ясувати причини прагнення композитора відвідувати Варшаву; визначити варшавські адреси М. Глінки під час тривалих періодів його перебування в Польщі на межі 40–50-х рр. XIX ст., встановити точне місцерозташування вулиць, а також позначити ключові локації, які він беззаперечно відвідував;

4) опрацювати періодику Варшави за 1848–1851 рр. і виявити в польських газетах досі не відомі біографам М. Глінки матеріали про композитора;

5) спираючись на анонси, розміщені в польських періодичних виданнях «Gazeta Warszawska» і «Kurjer Warszawski», з'ясувати, які драматичні, оперні та балетні вистави йшли на сценах варшавських театрів у 1848–1851 рр., які відбувалися концерти; з усіх віднайдених подій визначити ті, що становили інтерес для М. Глінки;

6) окреслити коло знайомих композитора, встановити його контакти з польськими культурними діячами, позначити повсякденні заняття М. Глінки в період його проживання у Польщі;

7) проаналізувати твори М. Глінки, які були написані в Польщі, та з'ясувати, як повсякденна культура і реалії варшавського життя вплинули на їхній образно-емоційний зміст та жанрову природу.

Методологія дисертації ґрунтується на положеннях *методу мікроісторичного аналізу*, який був розроблений групою італійських істориків на чолі з Дж. Леві і К. Гінзбургом, а також на *методі культурологічного коментаря*, що успішно використовувався в літературознавстві Ю. Лотманом і В. Набоковим, а у сферу музичної культурології вперше був уведений С. Тишком спільно із С. Мамаєвим та Г. Куколь.

Відповідно до поставлених у роботі завдань також застосовано *біографічний метод дослідження* і *джерелознавчий аналіз*. При вивченні створених у Польщі композицій М. Глінки був використаний *метод комплексного аналізу музичного тексту*.

Аналітичну базу дослідження становлять: мемуарна й епістолярна спадщина М. Глінки та його сучасників, написані у Польщі твори композитора, періодичні видання «Gazeta Warszawska» і «Kurjer Warszawski» за 1848–1851 рр.

Теоретичною базою дослідження є джерела, які можна розділити на такі групи:

– дослідження, присвячені вивченню і теоретичному осмисленню понять повсякденності та повсякденної культури. Насамперед це роботи М. Блока, Ф. Броделя, Г. Гарфінкеля, Т. Георгієвої, О. Горяїнової, Є. Дукова, Т. Зайцевої, І. Касавіна, Н. Козлової, О. Коляструк, В. Лелеко, А. Лефевра, Ю. Лотмана, М. Лукова, Б. Маркова, С. Махліної, Н. Пушкарьової, Л. Февра, А. Шюца, С. Щавельова, С. Екштута та ін. До цієї групи віднесемо також праці, які є ключовими для розуміння і використання магістральних у дисертації методів дослідження – мікроісторичного аналізу (роботи В. Валькової, К. Гінзбурга, Е. Гренді, С. Козлова, Дж. Леві, Г. Медика, В. Нілової, Ж. Ревеля, О. Сахновського, Н. Старченко, Е. Фреймана та ін.) і культурологічного коментаря (дослідження В. Біблера, М. Гаспарова, М. Гершензона, Г. Куколь, Ю. Лотмана, С. Мамаєва, В. Набокова, С. Рейсера, С. Тишка та ін.);

– роботи, в яких досліджується творча біографія М. Глінки, а також аналізується його музична спадщина (праці Б. Асаф'єва, В. Бодіної-Дячок, В. Васіної-Гроссман, А. Віханської, А. Гадецької, О. Дадіомової, Н. Деверіліної, К. Зенкіна, Є. Канн-Новікової, Г. Куколь, О. Левашової, Т. Ліванової, Л. Мазеля, С. Мамаєва, Е. Нікуліної, О. Орлової, О. Петрушанської, В. Протопопова, І. Тимченко-Бихун, С. Тишка, Р. Ширинян та ін.);

– джерела, що висвітлюють історичні та культурні події у Польщі, серед яких «История Польши» польських авторів М. Тимовського, Я. Кеневича, Є. Хольцера, «Краткая история Польши. С древнейших времен до наших дней» Ф. Зуєва, Л. Горизонтова, В. Д'якова, а також література, яка містить відомості про художнє та повсякденне життя Варшави середини ХІХ ст., зокрема, праці польських дослідників А. Лупенка, І. Понятовської, З. Хехлінської, Е. Щепанської-Ланге та ін. У цю групу входять роботи та численні інтернет-ресурси, в котрих розглядається архітектурний образ сучасної польської столиці та історія його формування, частина з них – польською мовою;

– література, присвячена польсько-російським музичним зв'язкам (праці І. Белзи, В. Рудзінського), а також роботи про життя та творчість видатних поляків, з якими спілкувався М. Глінка: А. Міцкевича (монографія польської дослідниці М. Дерналович), М. Шимановської (статті іноземних дослідників В. Вільд, З. Ліповського, І. Понятовської, Р. Суховейко, А. Шварц, робота М. Янишин, мемуари С. Моравського), С. Монюшка (передусім це опубліковані В. Рудзінським мовою оригіналу листи композитора за 1826–1842 рр. і монографія польського дослідника А. Валіцького, а також праці Б. Пардо, О. Полякова, І. Понятовської), К. Ліпінського (роботи В. Григор'єва, І. Ямпольського), В. Кажинського (дослідження Г. Петрової) та ін.

Наукова новизна даного дослідження полягає в тому, що в дисертації вперше:

- застосовано метод мікроісторичного аналізу як магістральний інструмент дослідження творчої біографії композитора; на прикладі реконструкції варшавської повсякденності М. Глінки продемонстровано доцільність використання цього методу в музичній культурології;

- сформульовано власне визначення принципу культурологічного коментаря – провідного методу у вивченні мемуарів та епістолярної спадщини М. Глінки;

- складено хронологію поїздок композитора в Польщу, уточнено дати і з'ясовано цілі візитів М. Глінки до Варшави;

- реконструйовано і максимально повно представлено тривалі періоди проживання М. Глінки в Польщі у 1848 та у 1849–1851 рр. Встановлено варшавські адреси М. Глінки під час його довгострокових візитів, визначено інші локації, де композитор бував, а також позначено пам'ятки міста, які він міг споглядати. Для репрезентації архітектури Варшави та культурної атмосфери міста описи вулиць і пам'ятних місць доповнено ілюстраціями XIX–початку XX ст., а також фотографіями сучасної польської столиці, зробленими автором дисертації. Складено список варшавських контактів М. Глінки, розглянуто подробиці його життя в Польщі, повсякденні заняття, побут, дозвілля тощо;

- для отримання додаткових відомостей про перебування М. Глінки у Варшаві залучено великий обсяг польських періодичних видань, в яких виявлено унікальну інформацію про композитора, не відому раніше його біографам. Матеріали зі щоденних газет «Kurjer Warszawski» та «Gazeta Warszawska» надали можливість розкрити нові для дослідників біографічні факти та істотно розширили уявлення про варшавський період творчої біографії М. Глінки; за матеріалами польської періодики представлено концертний і театральний репертуар Варшави у 1848–1851 рр., позначено ймовірні художні враження М. Глінки під час його візитів до Польщі;

- розглянуто творчі історії написаних у Польщі творів у нерозривному зв'язку з буденним контекстом життя композитора, визначено вплив варшавського повсякденного середовища на його творчий процес.

Подальшого розвитку набули: метод мікроісторичного аналізу, концепція повсякденності та повсякденної культури, принцип культурологічного коментаря, дослідження подорожей у творчій біографії М. Глінки.

Практичне значення використаних результатів. Матеріали дисертації можуть використовуватись у таких курсах вищих навчальних закладів, як «Історія світової музичної культури», «Історія української музичної культури», «Методологія музичної культурології», «Історія світової культури», «Історія та теорія стилів в мистецтві» та ін. Отримані в ході дослідження результати демонструють важливість і результативність реконструкції та всебічного вивчення окремих періодів у творчих біографіях

митців. Увага до повсякденного життя М. Глінки, а також знання локальних особливостей культурного середовища, що його оточувало, дали змогу повному поглянути на написані в Польщі твори, розкрити невідомі грані особистості композитора.

Особистий внесок здобувача полягає в принципово новому підході до вивчення польського періоду творчої біографії М. Глінки, а також у розширенні методологічного інструментарію музичної культурології шляхом широкого та послідовного залучення методу мікроісторичного аналізу.

Апробація результатів дослідження. Дисертація обговорювалася на засіданнях кафедри теорії та історії культури НМАУ імені П. І. Чайковського згідно з планом науково-дослідної роботи кафедри. Основні положення роботи викладено в доповідях на 6 наукових конференціях: XIII Міжнародній науково-практичній конференції «Молоді музикознавці України» (Київ, 2–5 лютого 2011 року), XV Міжнародній науково-практичній конференції «Молоді музикознавці України» (Київ, 3–5 січня 2013 року), XVI Міжнародній науково-практичній конференції «Молоді музикознавці України» (Київ, 8–10 січня 2014 року), Всеукраїнській молодіжній науково-творчій конференції «Дні науки» (Одеса, 27–29 квітня 2015 року), Всеукраїнській науково-творчій конференції «Трансформація музичної освіти і культури: традиція і сучасність» (Одеса, 30 квітня–1 травня 2015 року), XVII Міжнародній науково-практичній конференції «Молоді музикознавці України» (Київ, 8–10 січня 2016 року).

Публікації. Висновки та основні положення дисертації викладено у 8 одноосібних публікаціях, з яких 7 статей – у наукових фахових виданнях України, 1 стаття – в науковому періодичному виданні іншої держави (Польща), включеному до міжнародних наукометричних баз даних.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох основних розділів, загальних висновків, списку використаної літератури та додатків. Загальний обсяг дослідження – 297 сторінок, з них 196 сторінок основного тексту. Список використаних джерел складається з 279 позицій (з них 54 – іноземними мовами) та доповнений спеціальним розділом «Польські періодичні видання» (1516 газетних номерів).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено об'єкт і предмет дослідження, сформульовано його мету та завдання. Означено методологічні засади, наукову новизну, аналітичну та теоретичну базу дисертації, встановлено зв'язок роботи з науковими програмами, визначено практичне значення одержаних у дослідженні результатів.

У **Розділі 1 «ВИВЧЕННЯ КУЛЬТУРИ ПОВСЯКДЕННОСТІ ЯК ПРОБЛЕМНЕ ПОЛЕ РЕКОНСТРУКЦІЇ ТВОРЧОЇ БІОГРАФІЇ МИТЦЯ-РОМАНТИКА: МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ»** розглянуто основні для дисертації аспекти теорії повсякденної культури, представлено актуальний для дослідження методологічний інструментарій.

У підрозділі 1.1 «Метод мікроісторичного аналізу як дієвий інструмент реконструкції культури повсякденності в сучасних біографічних дослідженнях» окреслено основні етапи розвитку дослідницького інтересу до повсякденності, визначено ключові для цієї роботи аспекти теорії повсякденної культури. Встановлено, що вивчення сфери повсякденності у творчих біографіях митців, а також дослідження впливу подій буденного життя на складний творчий процес музикантів є перспективним напрямом в галузі музичної культурології, який сьогодні активно розвивається.

У дисертації вперше застосовано *метод мікроісторичного аналізу* як магістральний інструмент дослідження творчої біографії композитора, продемонстровано широту можливостей і результативність його використання в музичній культурології. Мікроісторичний аналіз як метод було розроблено групою італійських істориків на чолі з Дж. Леві і К. Гінзбургом на межі 70–80-х рр. ХХ ст., і дотепер він широко використовується в різноманітних дослідженнях. Проаналізувавши фундаментальні праці та програмні статті мікроісториків, їхні інтерв'ю, літературу, пов'язану з цим поняттям, виокремлюємо аспекти, найважливіші для цієї методології:

- *зменшення масштабу аналізу* (йдеться про конкретний спосіб вивчення – так званий мікроскопічний аналіз, який дає змогу досліджувати об'єкт, враховуючи всі пов'язані з ним подробиці й деталі);
- *обмеження просторово-часових рамок дослідження*;
- *робота з реальними, конкретними подіями, неупереджене та об'єктивне їх прочитання*;
- *ретельне вивчення документальних джерел*;
- *специфічний спосіб викладу матеріалу* (насичений опис, фіксація всіх подій і фактів, які підлягають ретельному аналізу);
- *точка зору дослідника як невіддільна складова його роботи* (сумніви, побудова гіпотез, припущення, а також різні версії трактування фактів і подій мають бути включені в текст);
- *висновки далекої перспективи* (незважаючи на досить обмежене поле аналізу, мають бути отримані нові дані, які істотно розширяють уявлення про обрану для вивчення проблему, а також відкривають шляхи для подальших досліджень).

Встановлено, що мікроаналіз є універсальним методом гуманітарних наук, який не має тематичних обмежень. Використання мікроісторичної методології, а також залучення наявних сьогодні напрацювань у сфері вивчення культури повсякденності дають нам можливість на якісно новому рівні досліджувати окремих період у житті композитора, об'єктивно інтерпретувати значення польської повсякденності в його творчій біографії.

У підрозділі 1.2 «Метод культурологічного коментаря у вивченні творчої біографії М. Глінки» обґрунтовано залучення ще одного методологічного принципу – *культурологічного коментаря*, який став

провідним методом у вивченні мемуарів та епістолярної спадщини М. Глінки. Проаналізовано досвід його використання у літературознавстві та музичній культурології, окреслено можливості застосування у вивченні творчої біографії композитора. Запропоновано власне визначення цього методу, згідно з яким культурологічний коментар є певним способом дослідження й осягнення тексту, який передбачає розгляд його в широкому культурно-історичному контексті, ретельний аналіз і всебічне вивчення наявної у джерелі інформації, відновлення втраченого з часом значення фактів, подій, вчинків, які прямо або опосередковано згадуються в коментованому творі.

Насичені фактами «Записки» і листи М. Глінки, створені понад півтора століття тому, багато в чому стають незрозумілими для сучасного читача, місцями втрачають своє початкове значення. Мемуари композитора потребують правильного тлумачення та об'єктивної інтерпретації наявної у них інформації. Залучення методу культурологічного коментаря логічно доповнює метод мікроісторичного аналізу та сприяє вирішенню низки зазначених складнощів.

Розділ 2 «ПОЛЬСЬКИЙ АСПЕКТ БІОГРАФІЇ М. ГЛІНКИ: ГЕНЕАЛОГІЯ, ХРОНОЛОГІЯ ТА КУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ» присвячено дослідженню польської складової у біографії М. Глінки, встановленню значення і місця польської культури у житті та творчості композитора.

У підрозділі 2.1 **«Питання генеалогії: про польське коріння М. Глінки. Польська культура як невіддільна і перманентна складова творчої біографії композитора»** розглянуто родовід композитора. З'ясовано, що М. Глінка як представник шляхетського смоленського роду був частково поляком за походженням і про своє польське коріння, безумовно, знав. Батьки М. Глінки походили з двох гілок одного роду Смоленських Глінок – Новоспаської і Шмаковської ліній. Крім того, фамільним гербом родини композитора був польський герб «Тржаска».

Позначено імена тих польських культурних діячів, з якими М. Глінка мав можливість познайомитися ще до тривалих періодів проживання в Польщі. Припускаємо, що згадані на сторінках «Записок» імена М. Шимановської, А. Міцкевича, К. Ліпінського, В. Кажинського та ін., з якими композитор зійшовся в Петербурзі, – це лише мала частина реального списку польських контактів М. Глінки. Ймовірно, знайомств було значно більше, якщо врахувати ще той факт, що через низку історичних подій того періоду в Петербурзі опинилася значна частина польської аристократії.

М. Глінка протягом усього життя звертався до теми Польщі у своїй творчості. Мазурки, полонези, «польський» акт з опери «Життя за царя», романси на слова видатного польського поета А. Міцкевича займають чільне місце в музичній спадщині композитора. Переконаємося, що польська культура – важлива і невіддільна складова творчого шляху М. Глінки.

У підрозділі 2.2 «Хронологія поїздок М. Глінки до Польщі в контексті його творчої біографії» детально досліджено візити композитора до Польщі. З'ясовано, що часті поїздки М. Глінки у Варшаву значною мірою пояснювалися географічним положенням Польщі відносно Російської імперії – щоразу, коли композитор виїжджав за кордон, шлях його лежав через польські землі. Встановлено, що протягом життя він здійснив дев'ять візитів до Польщі, які здебільшого були пов'язані з Варшавою. Тривалість двох перебувань М. Глінки в Польщі на межі 40–50-х рр. XIX ст. (за нашими підрахунками, загалом приблизно три роки й один місяць) дає змогу визначити окремих «польський період» у біографії композитора, у творчому плані один із найпродуктивніших.

З огляду на той факт, що на натхнення і творчу активність М. Глінки значно впливали атмосфера, яка його оточувала, та умови, в яких він жив, у підрозділі 2.3 «Перебування М. Глінки в Польщі у 1848–1851 роках: путівник варшавськими адресами композитора» вперше розглянуто варшавські адреси композитора під час його тривалих перебувань у Польщі. Визначено всі вулиці, на яких він квартирував, уточнено їхнє дійсне місцерозташування, оскільки координати деяких суттєво змінилися внаслідок руйнувань Варшави під час Другої світової війни. З'ясовано інші локації, де М. Глінка бував, а також позначено пам'ятки, які він бачив. Встановлено, що за винятком проживання на вулиці Римарська в 1848 р. (у процесі дослідження істотно уточнено координати цієї вулиці в епоху М. Глінки) і кількох місяців квартирування на вулиці Нецала в 1849 р. (обидві вулиці знаходяться в самому центрі міста), композитор переважно шукав у Варшаві спокою та усамітнення. Про це свідчать його переїзд у передмістя Варшави (1849 р.), а також проживання на трохи віддаленій від центру вулиці Длуга (1849–1850 рр.) і відлюдницьке життя на вулиці Налевкі (1850–1851 рр.). Описи вулиць і пам'ятних місць доповнено винесеними в додаток ілюстраціями та авторськими фотографіями сучасної польської столиці.

У підрозділі 2.4 «Замітки про М. Глінку в пресі Варшави за 1848–1851 роки як матеріал для оновлення відомостей стосовно творчої біографії композитора» досліджено варшавську періодику за 1848–1851 рр., представлено вперше виявлені унікальні матеріали про композитора у таких авторитетних щоденних виданнях, як «Kurjer Warszawski» та «Gazeta Warszawska», які дотепер ніколи не публікувалися в музикознавчій літературі.

Так, справжньою знахідкою стала стаття П. Дубровського «Michał Glinka», виявлена у виданні «Gazeta Warszawska» № 119 від 3 травня 1848 р. З неї стало відомо, що збираючись у подорож у 1848 р., М. Глінка планував відвідати зовсім не Польщу, а Іспанію. Причиною ж зупинки у Варшаві стала відмова в закордонному паспорті. З цієї статті дізнаємося і про ще один важливий факт: музика М. Глінки звучала у Варшаві та вже мала певний успіх ще до його приїзду в 1848 р. Крім того, в газетах повідомлялося про видання написаного у той період романсу М. Глінки «Rozmowa» на

оригінальний польський текст А. Міцкевича, весь тираж якого розійшовся менше ніж за два місяця, а також про надходження у варшавські магазини нот інших його творів. Загалом, знайдені матеріали й відкриті нами факти свідчать про те, що творча діяльність М. Глінки у Варшаві не залишилася непоміченою і була належним чином оцінена.

РОЗДІЛ 3 «М. ГЛІНКА В КУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ВАРШАВИ У 1848–1851 РОКАХ. ВПЛИВ КОЛА СПІЛКУВАННЯ Й ОСОБИСТИХ ВРАЖЕНЬ КОМПОЗИТОРА НА ЖАНРОВУ ПРИРОДУ ТА ОБРАЗНО-ЕМОЦІЙНИЙ ЗМІСТ РОМАНСІВ, СТВОРЕНИХ У ПОЛЬЩІ» присвячено детальному розгляду особливостей культурного середовища Варшави в періоди тривалих перебувань там М. Глінки в 1848 і 1849–1851 рр., визначенню впливу повсякденного життя міста, переживань, вражень і оточення композитора на його творчий процес.

У підрозділі 3.1 «Варшавське оточення М. Глінки: особисті знайомства, зустрічі та враження» окреслено коло спілкування М. Глінки у Варшаві. Дружнє середовище значною мірою впливало на самопочуття, настрої і натхнення композитора, визначало способи дозвілля, сприяло знайомству з польською культурою. Встановлено, що одночасно з М. Глінкою в місті перебували його давні знайомі, з якими він досить тісно спілкувався протягом усього періоду проживання у Варшаві. Заразом композитор завів і ряд нових знайомств. Виокремимо тут зустрічі М. Глінки з польськими музикантами – видатним композитором К. Курпінським і відомим органістом А. Фрейером. Дослідження польської періодики дало змогу з'ясувати, що влітку 1851 р. до Варшави приїжджав С. Монюшко. Цілком можливо, що вже знайомі на той момент музиканти зустрічалися (зауважимо, що деякі дослідники припускали ймовірність цього візиту польського композитора, але документальних підтверджень не знаходили). Крім того, встановлено ще один важливий польський контакт М. Глінки – йдеться про знайомство з музикантом А. Негроні, співаком із Варшави, інформація про якого дотепер була не відома біографам композитора. Отже, представлений у дисертації список контактів ніяк не обмежується лише згаданими на сторінках «Записок» іменами і містить нові дані про варшавське оточення М. Глінки.

У підрозділі 3.2 «М. Глінка у варшавському музичному середовищі (за матеріалами польської періодики)» вперше в музикознавчій традиції стосовно М. Глінки представлено концертний і театральний репертуар міста в 1848–1851 рр. За анонсами у виданнях «Kurjer Warszawski» та «Gazeta Warszawska» вказано музичні події, які могли становити інтерес для композитора, та визначено можливі художні імпресії М. Глінки під час його життя у Польщі. Встановлено, що перебуваючи у Варшаві, композитор мав змогу відвідувати оперні та балетні прем'єри, концерти відомих зарубіжних артистів, ближче ознайомитися з творчістю польських музикантів, із духовними творами, що звучали у варшавських костелах, а композиції самого М. Глінки незмінно знаходили відгук серед варшавської публіки.

Нова інформація з періодики сприяє усвідомленню важливого культурного контексту міста в роки перебування там композитора, наочно демонструє, що музичне життя Варшави в той період було досить цікавим та немонотонним і окремі події, безумовно, привертала увагу М. Глінки.

Наведено інформацію про музичні смаки і способи дозвілля варшавської публіки в середині XIX ст. За роки життя М. Глінки в Польщі захоплення варшавської еліти, безсумнівно, ставали частиною повсякденності самого композитора, впливали на його звички та заняття. Зібрані й представлені в цьому розділі відомості дають можливість повніше відчувати атмосферу Варшави, що оточувала М. Глінку та сприяла активній творчій роботі.

Підрозділ 3.3 «Твори М. Глінки, написані в Польщі. Вплив варшавської повсякденності на творчий процес композитора» присвячено жанровому і сюжетно-тематичному огляду створених у Польщі композицій. За роки життя у Варшаві композитор написав сім романсів, кантату для жіночого хору з оркестром, «Тарантелу» для оркестру (ноти не збереглися), а також увертюру на дві російські теми «Камаринська» та Іспанську увертюру № 2 «Спогади про літню ніч у Мадриді». У Варшаві композитор знову переживав і втілював у своїх творах враження від подорожей Іспанією, Італією, Німеччиною і таким чином підбив своєрідний творчий підсумок попередніх мандрів.

Однак, низка творів виникла внаслідок подій, пережитих композитором безпосередньо у Польщі. Це, передусім, романси «Заздравный кубок», «Слышу ли голос твой», «Rozmowa», «Адель» та «Мери». Згідно із засадами методу мікроісторичного аналізу творчі історії вказаних композицій були представлені в контексті буденного життя митця, з урахуванням можливих стимулів та мотивацій. Визначено вплив повсякденного середовища на творчий процес, жанрову природу та образне наповнення творів.

У **пункті 3.3.1 «Романс “Заздравный кубок” на слова О. Пушкіна: за часів холери»** розглянуто творчу історію романсу «Заздравный кубок», створеного у Варшаві в 1848 р. Проводиться паралель між образно-тематичним змістом цього твору та маленькою трагедією О. Пушкіна «Пир во время чумы». Пильна увага до деталей варшавського повсякденного життя М. Глінки дала змогу з'ясувати, що один із найоптимістичніших творів композитора створювався під час жахливої епідемії холери в місті. Докладний аналіз повсякденності відкриває всю незвичність умов, за яких було написано цей твір. Зважаючи на нові подробиці творчої історії романсу, стверджуємо, що зміст «Заздравного кубка» М. Глінки не є настільки однозначним, як досі його трактували дослідники творчості композитора.

У **пункті 3.3.2 «Творчі історії романсів “Слышу ли голос твой” на слова М. Лермонтова і “Rozmowa” на слова А. Міцкевича (про ліричні зустрічі М. Глінки у Варшаві)»** на прикладі творчої історії двох романсів, присвячених А. Вольховській та Е. Ом, розглянуто вплив варшавських любовних захоплень М. Глінки на його душевний стан та творче натхнення.

Життєві обставини часто були стимулом до створення композицій, впливали на тематичний та образний зміст. Детальне вивчення культури, повсякденності та побуту міста дає нам можливість глибше усвідомити сенс, закладений у варшавських творах М. Глінки, відкриває нові можливості для їхньої інтерпретації та виконання.

У **пункті 3.3.3 «Три жіночих музичних портрети: романси «Rozmowa» на слова А. Міцкевича, «Адель» і «Мери» на слова О. Пушкіна»** запропоновано новий погляд на зазначені романси як на своєрідний варшавський цикл романсів-портретів, визначено ряд спільних для творів рис. Написані в єдиному творчому пориві композиції, безумовно, розкривають образи жінок, яким були адресовані («Rozmowa» – Э. Ом, у котру митець тоді був закоханий, «Адель» – рідній сестрі О. Ізмайловій, «Мери» – М. Кржисевич, з якою пов'язувала багаторічна дружба). Проте створюючи музичні портрети близьких людей, М. Глінка вніс також штрихи до автопортрета. Аналіз романсів «Rozmowa», «Адель» і «Мери» не окремо, а об'єднаних у цикл, має певні переваги. Саме завдяки такому розгляду для нас із різних боків розкривається особистість самого М. Глінки – у своїх творах він постає перед нами не тільки як великий композитор, який майстерно створив вокальні мініатюри, а і як закохана людина, близький друг та брат.

ВИСНОВКИ

У сучасній музичній культурології проблема повсякденності займає чільне місце. У нових ракурсах розглядаються творчі біографії культурних діячів, детально і глибоко аналізується взаємозв'язок повсякденного життя і творчого процесу, активно розробляються методологічні підходи до вивчення цієї сфери. Вплив реалій повсякденності на настрій М. Глінки, натхнення і, звичайно, на його творчу діяльність – факт, який не викликає сумнівів. Саме тому цей аспект потребує особливої уваги при всебічному дослідженні біографії митця.

1. У дисертації розглянуто наявні сьогодні напрацювання у сфері вивчення повсякденності, представлено актуальні для роботи аспекти теорії повсякденної культури. Обґрунтовано залучення методів мікроісторичного аналізу та культурологічного коментаря. Продемонстровано перспективність використання обраної методології у галузі музичної культурології. Залучення в поле зору деталей, які могли бути випущені за іншого ракурсу й методу вивчення, сприяли відкриттю не відомих раніше фактів із творчої біографії М. Глінки. Застосування зазначеної методології дало можливість досягти мети дисертації – на якісно новому рівні дослідити важливий період у житті композитора, об'єктивно та із сучасних позицій інтерпретувати значення польської повсякденності в його творчій біографії.

2. У процесі дослідження розглянуто родовід М. Глінки. Композитор був представником старовинного смоленського роду і про своє польське походження знав. Польська культура була невіддільною та органічною

частиною життєвого шляху М. Глінки, починаючи від численних польських контактів і закінчуючи частим і регулярним зверненням до польської тематики у творчості. Про значний інтерес до польських музичних жанрів і до польської поезії свідчать насамперед його мазурки і полонези, знаменитий «польський» акт із опери «Життя за царя», два романи на слова видатного польського поета А. Міцкевича. Композиції, пов'язані з темою Польщі, М. Глінка створював протягом усього життя. Так, наприклад, свою першу фортепіанну мазурку композитор написав, коли йому було лише 24 роки, сьому і останню – вже на 51-му році життя. Безсумнівно, польська культура для нього була зрозумілою і близькою.

3. Встановлено, що композитор був у Польщі дев'ять разів і майже всі його візити були пов'язані з Варшавою. М. Глінка, прямуючи за кордон, міг затриматися у Варшаві на дні або тижні, зупинитися в разі відмови в закордонному паспорті на кілька місяців, або ж цілеспрямовано приїхати і прожити там понад два роки. У дисертації детально розглянуто два довгострокових візити М. Глінки до Варшави в 1848 і 1849–1851 рр., тривалість яких дає змогу визначити окремих «польський період» у біографії композитора. Атмосфера міста імпонувала М. Глінці, стимулювала до активної творчої діяльності. Відсутність кордону значно полегшувала подорож і робила Варшаву в очах композитора привабливою альтернативою Петербургу.

У дисертації визначено та розглянуто варшавські адреси, за якими композитор орендував квартири або ж здійснював візити, встановлено інші локації, де він бував. Знайомство з архітектурою і пам'ятними місцями Варшави дає змогу повніше відчувати атмосферу, що оточувала М. Глінку, та, безумовно, сприяла появі його музичних шедеврів.

4. У пошуках додаткової інформації про візити М. Глінки у Варшаву в 1848 і 1849–1851 рр. було залучено численні випуски щоденних польських видань «*Kurjer Warszawski*» та «*Gazeta Warszawska*». Констатуємо досить пильну увагу преси до особистості М. Глінки в роки його життя у Варшаві. Результатом детального вивчення варшавської періодики стало виявлення унікальних матеріалів про композитора, які істотно розширили і поглибили уявлення про польський період його життя. Це є, безперечно, важливим кроком у вивченні творчої біографії митця.

5. У дисертації вперше детально досліджено анонси музичних подій у варшавській періодиці за 1848–1851 рр. Відкрито дотепер мало відомі в літературі про М. Глінку сторінки театрального та концертного життя Варшави середини XIX ст. За наявними відомостями в пресі представлено репертуар варшавських театрів (*Teatr Wielki* та *Teatr Rozmaitości*), концерти, що відбувалися в той період, з усіх виявлених подій виокремлено значущі та пріоритетні для композитора.

6. Окреслено коло спілкування М. Глінки, його заняття у Варшаві. З'ясовано, що композитор вів досить активне життя, давав уроки співу, зав'язав значну кількість нових знайомств. Спілкування з багатьма видатними

діячами польської культури, дружнє середовище – все це добре впливало на його душевний стан і творчу активність.

7. Зроблено висновок про те, що варшавський період був одним із найбільш плідних у творчій біографії М. Глінки. Попри те, що в Польщі М. Глінка реалізовував творчі ідеї, які виникли раніше, низка романсів була створена внаслідок подій, пережитих ним безпосередньо у Варшаві. Детально розглянувши творчі історії романсів «Заздравный кубок», «Слышу ли голос твой», «Rozmowa», «Адель» та «Мери», переконуємося, що яскраві враження та почуття активізували творчі сили М. Глінки і, безумовно, впливали на образне й емоційне наповнення створених у той час композицій.

Підбиваючи підсумок дослідження, констатуємо, що роки, проведені М. Глінкою у Варшаві, без сумніву, є одним із найцікавіших періодів у його житті. Детальна реконструкція часу проживання композитора в Польщі, аналіз повсякденного і художнього контекстів, а також вперше представлені в цій роботі роз'яснення багатьох подій з життя М. Глінки, наповнюють текст «Записок» композитора новим змістом, розкривають для нас нові грані та образи його творів. Отримані в дисертаційному дослідженні результати наочно демонструють значущість польських подорожей і польського культурного середовища для творчого життя М. Глінки.

Насамкінець зазначимо, що саме завдяки увазі до повсякденних реалій життя Варшави, способів дозвілля композитора, його вподобань і вражень, перед нами постає жива людина, а не застиглий у часі геній. І це яскравий приклад того, наскільки важливим є дослідження в «локальних» географічних координатах, здавалося б, вже добре відомої творчої біографії митця. Вивчення діяльності композитора в нерозривному зв'язку з реальністю, що його оточувала, умовами побуту, атмосферою міст, в яких він жив і творив, дає можливість нам глибше усвідомити зміст його творів. Адже, як влучно зазначав співвітчизник М. Глінки, поет С. Єсенін, «все, що виходить з людини, породжує її потреби, з потреб народжується побут, з побуту ж народжується її мистецтво».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України та іноземному виданні, включеному до міжнародних наукометричних баз даних

1. Бондаренко Е. А. М. И. Глинка. Две лирические встречи в Варшаве: путь к сплину или выход из депрессии? (К творческой истории двух романсов) // Київське музикознавство. 2011. Вип. 40. С. 111–115.

2. Бондаренко Е. А. Романс М. И. Глинки «Заздравный кубок», сочиненный в Варшаве в 1848 г., и «Пир во время чумы» А. С. Пушкина: во времена холеры... // Київське музикознавство. 2013. Вип. 46. С. 55–60.

3. Павелко Е. А. М. И. Глинка в Варшаве (1848–1851 гг.): неизвестные страницы польской периодики и новые факты творческой биографии композитора // Київське музикознавство. 2014. Вип. 49. С. 144–149.

4. Павелко Е. А. М. И. Глинка в повседневной среде Польши 1848–1851 гг.: путешествие по варшавским адресам композитора // Київське музикознавство. 2016. Вип. 54. С. 122–131.

5. Павелко Е. А. Романсы «Rozmowa» на слова А. Мицкевича М. Глинки и С. Монюшко: два женских образа и два образа одного стихотворения // Київське музикознавство. 2015. Вип. 51. С. 105–115.

6. Павелко К. О. Михайло Глінка в музичному житті Варшави (1848–1851): за маловідомими матеріалами польської періодики // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. 2015. № 2. С. 124–132.

7. Павелко К. О. Мікроісторичний метод дослідження творчої біографії композитора (на прикладі варшавського періоду життя Михайла Глінки) // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. 2017. № 2. С. 68–78.

8. Pavelko K. The cultural commentary method in study of a composer's creative biography (by the example of M. Glinka's memoirs heritage) // World Science. 2019. № 6, vol. 2. P. 14–18.

АНОТАЦІЯ

Павелко К. О. Культура повсякденності та художнє життя Польщі у творчій біографії М. І. Глінки. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата культурології за спеціальністю 26.00.01 – Теорія та історія культури (культурологія). Національна музична академія України імені П. І. Чайковського, Міністерство культури, молоді та спорту України. Київ, 2020.

Дисертаційну роботу присвячено вивченню повсякденності та художнього життя Польщі у творчій біографії М. Глінки, встановленню значення і місця польської культури в житті та музичній спадщині композитора. Особлива увага приділяється поїздкам М. Глінки в Польщу, адже сьогодні цей аспект творчої біографії композитора досліджений недостатньо. Композитор протягом життя дев'ять разів відвідав Польщу і загалом прожив там три роки й один місяць, що становить значну частину його життя. У дисертації за допомогою методу мікроісторичного аналізу та принципу культурологічного коментаря на якісно новому рівні досліджено польський період життя М. Глінки, об'єктивно та із сучасних наукових позицій інтерпретовано значення варшавської повсякденності в його творчій біографії.

Розглянуто родовід композитора, складено хронологію поїздок митця в Польщу, уточнено дати і з'ясовано цілі візитів М. Глінки до Варшави. Вперше реконструйовано та максимально повно представлено тривалі

періоди проживання композитора в Польщі у 1848 та 1849–1851 рр. Встановлено варшавські адреси М. Глінки під час його довгострокових візитів, визначено інші локації, де композитор бував, позначено пам'ятки міста, які він міг споглядати. Описи вулиць і пам'ятних місць доповнено ілюстраціями, а також авторськими фотографіями сучасної польської столиці. Складено список варшавських контактів М. Глінки, розглянуто подробиці його життя в Польщі, повсякденні заняття, побут, дозвілля тощо.

Залучено великий обсяг польських періодичних видань, в яких виявлено унікальну інформацію про композитора, не відому раніше його біографам, розкрито нові факти про життя М. Глінки у Варшаві та істотно розширено уявлення про польський період його творчої біографії. За матеріалами польської періодики представлено концертний і театральний репертуар Варшави у 1848–1851 рр., зазначено ймовірні художні враження М. Глінки під час його довгострокових візитів до Польщі. Розглянуто творчі історії написаних у Польщі романсів у нерозривному зв'язку з буденним контекстом життя композитора, визначено вплив варшавського повсякденного середовища на творчий процес композитора.

Отримані в дисертаційному дослідженні результати наочно демонструють значущість польських подорожей і польської культури для творчого життя М. Глінки.

Ключові слова: культура повсякденності, польська культура, мікроісторичний аналіз, культурологічний коментар, реконструкція, творча біографія.

АННОТАЦІЯ

Павелко Е. А. Культура повседневности и художественная жизнь Польши в творческой биографии М. И. Глинки. Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата культурологии по специальности 26.00.01 – Теория и история культуры (культурология). Национальная музыкальная академия Украины имени П. И. Чайковского, Министерство культуры, молодежи и спорта Украины. Киев, 2020.

Диссертация посвящена изучению повседневности и художественной жизни Польши в творческой биографии М. Глинки, определению значения и места польской культуры в жизни и музыкальном наследии композитора. С помощью метода микроисторического анализа и принципа культурологического комментария на качественно новом уровне исследован польский период жизни М. Глинки. Впервые реконструированы и максимально полно представлены длительные периоды проживания композитора в Польше в 1848 и 1849–1851 гг. Задействован большой объем польских периодических изданий, в которых обнаружена уникальная информация о композиторе, не известная ранее его биографам. По материалам польской периодики составлен концертный и театральный репертуар Варшавы в 1848–1851 гг. Обозначены возможные художественные

впечатления М. Глинки во время его долгосрочных визитов в Польшу. Творческие истории написанных в тот период романсов рассмотрены в неразрывной связи с будничным контекстом жизни композитора. Объективно и с современных научных позиций интерпретировано значение варшавской повседневности в его творческой биографии.

Ключевые слова: культура повседневности, польская культура, микроисторический анализ, культурологический комментарий, реконструкция, творческая биография.

SUMMARY

Pavelko K. O. Culture of daily and artistic life in Poland in M. Glinka's creative biography. Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The thesis for a Degree of Candidate in Cultural Studies in specialty 26.00.01 – Theory and History of Culture (Cultural Studies). Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine, Ministry of Culture, Youth and Sport of Ukraine. Kyiv, 2020.

The thesis is devoted to studying the day-to-dayness and artistic life in Poland, importance and place of Polish culture in M. Glinka's life and musical heritage. Particular attention is paid to the composer's trips to Poland since so far this aspect of his biography has not been sufficiently studied. The composer visited Poland nine times during his lifetime and lived over there for a total of three years and one month which seemed to be a quite considerable part of his life. In the thesis, using the microhistorical analysis and the cultural commentary principle, the Polish period of M. Glinka's life was explored at a new level, and the significance of everyday life in Warsaw in his biography was objectively and scientifically interpreted.

The composer's genealogy has been investigated, the timeline of his trips to Poland has been developed, and dates and purposes of M. Glinka's visits to Warsaw have been clarified as well. Long periods of his residence in Poland in 1848 and 1849–1851 have been fully restored for the first time ever. Addresses of M. Glinka's long-term stay in Warsaw were determined as well as other locations the composer visited, and city sights he could see. Streets and attractions were described and supported with illustrations and the author's pictures of the modern capital of Poland. Glinka's contacts in Warsaw, details of his life in Poland, daily activities, routines, leisure, etc., were defined herein.

Many Polish periodicals were studied revealing unique information unknown to his biographers before, new facts about M. Glinka's life in Warsaw were discovered significantly expanding comprehension of the Polish period of his artistic biography. Based on the Polish newspapers, the concert and theatrical repertoire of Warsaw in 1848–1851 was specified, and M. Glinka's probable impressions during his long-term visits to Poland were described. The creative histories of romances written in Poland and inseparably connected with the composer's daily life, the influence of the Warsaw everyday environment on the composer's creative process were determined.

The detailed reconstruction of M. Glinka's residence in Warsaw, the analysis of everyday and artistic contexts, first presented herein explanations of many events in his life fill his memoirs with new meaning and reveal new aspects and images of his works. The results obtained during the research clearly demonstrate how trips to Poland and Polish culture were important for M. Glinka's creative life.

Keywords: culture of everyday life, Polish culture, microhistorical analysis, cultural commentary, reconstruction, creative biography.